

MEDALLA DE LA CIUTAT DE MATARÓ ALS SALESIANS PEL SEU
CENTENARI 1905-2005

Dimecres, 14 de desembre de 2005

Il·lustríssim senyor alcalde, regidores i regidors del consistori municipal, membres de la congregació Salesiana, ex-alumnes, senyores i senyors, benvolguts tots.

L'amic Jaume González, en nom de l'Associació d'Antics alumnes del Salesians, em demana que valori la meua experiència a l'internat de Mataró. És una petició amable i immerescuda. No crec que jo sigui representatiu de res. De tota manera el fet de parlar d'allò que es propi pot ser d'utilitat quan és també la referència de molts altres, com sembla que és el cas. Per això ho he acceptat. També he dit que sí, per educació, disciplina i agraïment. Tres virtuts morals adquirides als Salesians.

Haurem de parlar de temps difícils. Som a l'any 1953. Jo tinc només 9 anys. L'internat és molt rigorós. Hi entrem a primers d'octubre i en sortim a primers de juliol. Nou mesos. No ens és permet anar mai a casa. Només pel dinar de Nadal. La mateixa nit de Nadal ja la passem novament a l'internat. Així al llarg de 8 anys fins el 1961. El preu-universitari ja fou el condició d'extern.

A l'internat els familiars ens venen a veure el dijous i el diumenge a la tarda, si la feina no els ho impedeix. A casa tenim comerç de venda d'ametlles d'Arenys i la botiga es oberta tot el diumenge. Les mares ens fan menjar uns berenars com si en dos dies haguéssim de suplir les carències alimentàries de tota la setmana. Els pares, més circumspectes, no saben ben bé quina mena de fills tenen, ni a vegades de què parlar amb nosaltres, uns estranys. A l'estiu, durant tres mesos, revivim la vida de família.

L'organització de l'internat és rigorosa. Ens alcem a 2/4 de 7 de la matinada. Mitja hora per rentar-nos la cara, vestir-nos, fer el llit. La dutxa de cos sencer, un cop a la setmana. No sempre l'aigua surt a temperatura acceptable. Per escriure, calenta o per defecte, freda, molt freda a l'hivern. Sortim del dormitori cap als pupitres de la classe. No hi ha lliçó. És l'hora d'estudiar a soles i en silenci. A continuació, sense esmorzar encara, cap a l'església. Missa diària i comunió. En acabar la missa, cap al menjador. Fa dues hores i mitja que estem alçats i el cos demana combustible. L'esmorzar és llet en pols, un crostó de pa dur, i els extres familiars autoritzats: preses de xocolata de poca qualitat, galetes, carquinyolis, llet condensada, una mica d'embotit, formatge.

Recordeu que som a la postguerra europea i Espanya pateix una dictadura política. El racionament alimentari i les cartilles fa poc que s'han acabat. L'anomenat *Plan de Estabilización* s'inicia el 1959-61, i el primer *Plan de Desarrollo* és del 1964-1969.

Hi ha poca varietat en el menjar. Cada vespre, de tot l'any, per sopar patates bullides, no sempre calentes: amb grills negres, mal pelades. Els dies especials, per Maria Auxiliadora, Don Bosco, Domingo el Sabio, patates xips, de xurrero. Una delícia! Un amic anota amb rigorositat els dies continuats que hi ha poma per dinar i sopar, de postres. Fa un senyal a cop de ganivet al caixonet de fusta on guardem els tovallons i els aliments personals. El caixó acaba destrossat: cap angle s'ha lliurat del cop de ganivet. Mesos i mesos poma darrera poma.

Tot això que us explico es desenvolupa en mig d'una igualtat radical. Als salesians, no hi ha famuls que cuidin als rics. No saben si hi ha rics. No hi ha cap diferència entre nosaltres. Les bates ho uniformitzen tot. Només les sabates poden denotar un cert estatus cosa que l'època tampoc ho propicia. Tanmateix, Ah! aquells fantàstics mocasins italians d'estiu que llueix en Lluís Vidal futur jugador del primer equip del Barça. Quina enveja!

El silenci ho impregna tot. L'ordre és severíssim. No hi ha càstigs físics. Si s'esdevenen, els salesians s'ho critiquen entre ells. Si un capellà es passa, no té el vist-i-plau del Director. Hi ha alumnes, molts pocs, que són expulsats del col·legi. Hi ha desaparicions misterioses d'algun professor salesià. L'homosexualitat és una ombra lleugeríssima que és tallada de soca-rel. Algú ha parlat de l'internat com la "checa salesiana" o la "carcel segura" ironitzat amb les sigles C.S. Col·legi Salesià de l'entrada. Algú més il·lustrat ho ha comparat amb l'univers concentracionari denunciat per Michel Foucault en els hospitals,

geriàtrics, manicomis o internats. Res d'això és aplicable als salesians. El que hi ha és una ideologia basada en un comunisme ecumènic.

Fer files en silenci; portar bates d'uniforme; els llits arrengrats a la gran sala dormitori tots idèntics amb les vànoves de cotó, només de color blanc, les coixineres també blanques; la roba interior blanca; els salesians dormien als mateixos dormitoris que els alumnes, llevat dels directors; que tenien habitació pròpia, els pupitres idèntics; el menjar sense distincions ni preferències, tot això és fruit d'una radicalitat democràtica que hauria fascinar Alexis de Tocqueville.

Obeeix a una concepció de les coses i a una ideologia religiosa que va més enllà del pragmatisme imprescindible per moure 350 alumnes d'un cantó a l'altre al llarg de catorze hores al dia. No, no és només utilitarisme. És una creuada. Els salesians han rebut de Don Bosco un llegat. No hi ha d'haver privilegi per a ningú. El naixement, la família, la condició econòmica, el grau d'intel·ligència innata, la capacitat física genètica, són el que són, però el col·legi Salesià existeix per educar a tothom de la mateixa manera, per a donar a tots els alumnes possibilitats per a un futur millor, no necessàriament feliç, ni exitós. Simplement millor que el que s'esdevindria sense educació ni formació.

A l'internat a l'hivern, hi fa fred, molt fred. Tenim panallons a les mans i a les orelles. Un fred insidiós es filtra a tot el cos. L'habillatge de l'època no el pot combatre amb prou eficàcia. Ara bé, aquest fred és compartit no només entre els alumnes.

Altres passaven encara més fred, amb escreix. Recordo com si fos ara, obrir la finestra dels dormitori hi observar estupefacte com cada matí, a nit fosca encara, munions ingents de treballadors més enfradurits que nosaltres, baixava a peu des del Poble Sec a les fàbriques tèxtils de Mataró. Eren treballadors emigrants de les contrades espanyoles, treballadors que any rera any cridaven els parents i feien créixer a ritme vertiginós la barriada de Cerdanyola.

El capellà d'aquest barri, Mossèn Gonzàlez, que tenia un cotxe biscuter, cosa excepcional, et tenir cotxe vull dir, encara que sigui una aparença de cotxe com era el biscuter, "Mossèn Bisbuter" va demanar als Salesians que els alumnes fessin per Setmana Santa el Via Crucis pels carrers sense asfaltar i sense enllumenar d'aquella nova ciutat que devorava camps de conreu i fornies de ma d'obra que atapeïa les artèries de les fàbriques de Mataró. En sis anys, només en sis anys, no podíem portar la processó per a tots els carrers. Ens hauríem de passar tot el dia i no hauríem abastat tots els indrets. És així com vàrem descobrir l'existència de la classe obrera. No pas llegint a Carles Marx a qui si coneixíem d'orella. Després sí vàrem llegir-lo a fons i, per cert, amb profit per situar-lo lluny de l'estalinisme i de l'altre univers concentracionari que va denunciar entre altres Clement Rosset, per citar un altre francès.

És d'aquesta manera que vàiem créixer Cerdanyola, el Poble Sec, com vàrem descobrir l'emigració i com constatàvem els perills del creixement urbanístic quan aquest no té planejament ni orientació.

La igualtat democràtica de que us parlo, el comunisme ecumènic que vàrem viure fou crucial a les nostres vides. L'esforç, la disciplina, l'acompliment concret del deures, la urbanitat, el companyerisme, tot això atemperava la tendència dels joves a reclamar només drets. I no us penseu pas que no teníem drets. Agafeu-vos a la cadira. Jo vaig aprendre a ballar sardanes als salesians als anys cinquanta! Si, a ballar sardanes. Jo vaig saber del plaer d'escoltar Haendel, Mozart o Beethoven als pupitres dels Salesians sense que disposéssim d'un MP-3! Jo estimo el cinema des que vaig visionar al Salesians films de John Ford, d'Orson Wells, o de Hitchcock. Recordo que el dia de la Immaculada Concepció de l'any 1960 es va estrenar la nova màquina de cinemascope i recordo que l'arribada de la televisió es va entronitzar al col·legi amb una festa solemne per veure en blanc i negre un partit de futbol de la selecció espanyola.

Vull remarcar que els salesians combinaven prou bé individualitat i comunitat. Tots tenien un número reservat. Jo el 27. Posat a la roba i a tot arreu sabia que era el meu número i encara avui el 27 és un fetitxe per a mi. Alhora, però, era en Miquel, una persona que trobava espai propi per afirmar-se a la comunitat. La pràctica de l'esport, l'aprenentatge del teatre d'actors, les lectures en veu alta als àpats o els seminaris de literatura, els tallers d'art, les conferències públiques, els concursos d'urbanitat i la competició en general estaven orientades a fer de nosaltres millors ciutadans. I deixeu-me dir que els Salesians competien de veritat. En particular era tot un repte, guanyar a futbol als jesuïtes, més elitistes, o als de

Valldemia, més benestants. Amb els escolapis no havia quasi rivalitat. Can Colapi era una institució respectada. En el Preu-universitari vàrem tenir professors de l'Escola Santa Anna de Mataró. I era un orgull per als salesians concentrar al Col·legi de Sarrià de Barcelona alumnes de tot Catalunya i de totes les ordres religioses per veure qui treia millor nota en matèria de ciències socials i religió.

Avui tot això pot semblar innecessari i àdhuc perillós. Jo no ho crec. L'educació de la personalitat basada en valors com la responsabilitat, el rigor, la disciplina, l'esforç continuat, l'exigència són encara avui valors imprescindibles. Saber combinar característiques de la individualitat i elements comunitaris de solidaritat i cooperació, continuen tenint plena vigència. Haver sabut evitar l'elitisme i la falsa superioritat que hem vist en altres educadors religiosos, és bona cosa que diu molt a favor de l'educació salesiana que hem conegut.

A aquesta alçada del meu parlament, tal vegada us pregunteu si tot anava bé a l'internat del anys cinquanta i seixanta als Salesians, No, no tot anava bé a l'internat. Us confessaré una cosa. Jo a Don Bonifacio Rollizo Perez, Don Boni, ja adolescent li vaig preguntar en secret de confessió com era exactament això del sexe femení. Don Boni, va explicar-m'ho amb aparent seguretat. Després va restar preocupat. Se'n va adonar del molt insatisfactori de l'explicació. Per posar-hi remei va adoptar una decisió arriscada. Em va deixar veure en privat i d'amagat uns llibres d'art amb escultures gregues nues. Els llibres d'art tenien unes fantàstiques tapes de pell de color verd i la grandària del

volum era majestuosa. Don Boni em va demanar que no comentés amb ningú aquesta excepcionalitat de posar al meu abast llibres exclusivament reservats als professors salesians. El dia escollit el cor em batejava a mil per hora i no em tenia dempeus. A la biblioteca reservada als professors vaig obrir la primera làmina, paso a la segona, segueixo a la tercera, i Oh, sorpresa, les làmines de les venus gregues també tenien tapats els pits i els genitals amb tinta xina de color negre com els nostres llibres d'art de sisè curs de batxillerat. El xoc va ser brutal. També la censura afectava als professors i jo sortia de l'experiència sense cap avantatge comparatiu respecte a molts companys ignorants com jo era. Això passava molt entre els qui no teníem germanes. No sabeu l'alegria que vaig tenir quan molts anys després de sortir del col·legi, en una visita amb altres alumnes, em van dir que a les aules hi havia noies des de l'any 1976. Quina meravella! Noies Salesianes en el mateix Col·legi dels nois!

Sí, com us dic, la censura era a l'ordre del dia. I les infraccions comportaven sancions espectaculars. Un nefast diumenge, en Casals, un company de classe va anar sense permís a parlar amb les germanes d'un altre company. El varen cridar a l'ordre. Quan la platea del cinema era plena de gom a gom, amb pares i mares també presents, abans de començar la pel·lícula el conseller de l'Ordre va dir: *Usted, Casals, assenyalant amb el dit a l'infractor, estará toda la sesión de cine mirando la pared contraria a la pantalla, por haber osado hablar con las hermanas de un compañero, sin tener usted permiso de visita.* No us he dit que el company fou després un excel·lent capellà obrer, el pare Casanovas, i crec que encara és capellà. Allò que tampoc

us he dit és que les germanes del futur capellà eres guapes, molt guapes i per complicar-ho més, eren rosses naturals. Bé, deixem-ho aquí.

Hi ha un altre vessant que tampoc rutilava bé als salesians. He recordat que teníem missa diària. I ara us esmentaré que el diumenge, com calia distingir-lo del dia laborable, teníem dues misses. Si, dues: la de sempre la diària amb comunió inclosa i la del dia sagrat que s'anomenava "dialogada", una mica més breu i sense repetir comunió. Cada vespre, abans d'anar a dormir passàvem novament per l'església, on el Director ens donava les "Buenas Noches" recordant-nos alguna pàgina de l'evangeli o les meravelles d'un jove anomenat Domingo el Sabio.

Això destrossava la fe del més fort. En efecte, la fermesa religiosa dels alumnes enregistrava un decreixement exponencial al sí del propi edifici de l'Església. Els alumnes de menor edat es situaven a les primeres rengles, davant l'altar, els de mitjana edat a continuació, cap enrera i els més grans cap al fons de tot de la nau. Les oracions infantils amb veu prima i aguda eren entusiastes; les del mig eren de consens i les del fons eren inexistents. Els Salesians, de la zona on eren el més grans en deien el "temprano de hielo". No sortia ni un prec en veu alta d'aquella zona. No pas perquè no hi hagués intensitat espiritual. De fet l'ànima bullia i l'angoixa era la reina. Soren Kierkegaard i el poeta alemany Hölderlin eren el meu referent als setze anys.

Encara recordo de memòria un vers de Hölderlin traduït al català per Carles Riba que expressa l'estranyesa vital envers el món.

"Viuen els moridons de sou o feina
tots són contents mudant brega amb repòs
perquè només a mi dins el pit
no em dorm mai la pua".

Hem de recordar que el Concili Vaticà II s'esdevé al anys 1962-1965 i per tant l'..... de l'església és lluny encara els anys 1950.

Us he citat a n'en Carles Riba amb intenció. Què passava als Salesians de Mataró als 50 i començament dels 60 amb el català? Doncs passava que conèixer la llengua catalana no fou obligatori fins a l'any 1965 i passava que quasi no hi havia capellans catalans. En tot cas pocs, molts pocs. Jo recordo el pare Isidre Segarra, director, el pare Nicolau d'Arenys de Mar i el Pare Riu de Palautordera. En Riu un home que fins fa poc ha liderat a Catalunya les Escoles Cristianes. El Pare Nicolau creador d'un internat pròsper, al marge dels Salesians, a Vallgorguina. I recordo també, de manera entranyable al Padre Antonio Manero un nacionalista aragonès que va aprendre català ben aviat. Si el que heu sentit: un nacionalista aragonès.

Del padre Manero us vull referir, abans d'acabar, dues vivències molt intenses. Quan jo ja era casat va venir a dinar a casa i vàrem revivre el dia 2 de març de 1974, un dia gris i fred quan de manera infame el garrot vil va executar a Salvador Puig i Antich a la presó Model de Barcelona. En Puig i Antich va escollir al Padre Manero refusant al capellà de la Model. "Aquest no és un capellà, és un amic" I allà va restar el padre Manero preguntant

per aquell exalumne Salesià a qui coneixia i estimava i de qui sabia, que abans de l'atràcament a una entitat financera d'Argentona, havia fet una visita al seu antic col·legi de Mataró.

En Manero també em va dir aquell dia amb senzillesa i fermesa. Ara que Catalunya ja té Estatut d'Autonomia puc anar-me'n al meu país a fer pàtria. Tot un exemple.

Foren homes com en Riu, en Nicolau, en Manero i d'altres que ens varen ensenyar de petits que hi ha una pàtria, Catalunya, i han estat homes com el pare capellà obrer Casals i el bisbe Joan Godayol qui ens han ensenyat a ajudar els més necessitats en un món global que ara ja no té altres fronteres més que la nostra limitada condició humana.

Acabo. Felicitats als qui han protagonitzat aquests 100 anys i als qui han pres la iniciativa de commemorar l'educació donada a tants i tants joves. Felicitats al consistori mataroní per la concessió de la medalla a la ciutat als Salesians. Alcalde, si m'ho permets, aquesta medalla la sentim nostra, perquè vàrem tenir una experiència educativa satisfactòria i per això us reitero les gràcies.